

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het forum in de politicologie: een kansrijke weddenschap?

Schendelen, M.P.C.M. van

Citation

Schendelen, M. P. C. M. van. (1984). Het forum in de politicologie: een kansrijke weddenschap? *Acta Politica*, 19: 1984(2), 257-264. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452465>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452465>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Poland (5)	72.96	Uruguay	68.26
Portugal	61.02	Venezuela	71.03
Rumania (5)	63.36	Vietnam, South (3,4)	28.15
Rwanda	0.00	Yugoslavia	60.10
Saudi Arabia	41.83	Zaire	24.72
Senegal	36.23	Zambia (6)	44.13
Sierra Leone	28.96	Zimbabwe (8)	49.50
Singapore	63.42		
Somalia (5,7)	15.14	<i>Landen met drie of meer ontbrekende scores</i>	
South Africa	70.81		
Spain	68.18		
Sri Lanka	33.48	China (5,7,8)	37.35
Sudan	23.60	Korea, North (1,3,5,7,8)	42.28
Sweden	92.33	Mongolia (1,5,8)	51.98
Switzerland (5)	89.83	Soviet Union (5,7,8)	81.02
Syria	46.20	Taiwan (3,4,8)	49.38
Tanzania	18.46	Vietnam, North (1,3-8)	23.98
Thailand	28.67	Yemen (Sana) (5-8)	13.28
Togo	12.99		
Trinidad and Tobago	71.16	De cijfers achter de landennamen	
Tunisia	44.77	verwijzen naar de indicatoren waar-	
Turkey	44.58	voor de gegevens van het desbetref-	
Uganda	18.61	fende land ontbreken. Het cijfer 8	
United Kingdom	89.37	achter Benin bijvoorbeeld, betekent	
Unites States	100.00	dat de score van Benin voor X8 ont-	
Upper Volta	7.47	breekt.	

Discussie

Het forum in de politicologie: een kansrijke weddenschap?*

M.P.C.M. van Schendelen

Drie uitgangspunten en een vraag

(1) Het begrip 'wetenschappelijk forum', in Nederland geïntroduceerd door de psycholoog A.D. de Groot, wordt hier globaal bekend verondersteld.¹ Het begrip vormt een hoeksteen van de wetenschapsopvatting waarin gesteld wordt dat het ultieme doel van wetenschap moet zijn het formuleren van 'waarheden'. Strijdvraag hierbij is hoe uitgemaakt kan worden wat waar en onwaar is, welke beweringen feitelijk juist en welke onjuist zijn. Een eerste en inmiddels in brede kring aanvaard antwoord verschaft de notie van 'de empirische cyclus': door theoretische gezichtspunten te operationaliseren en empirisch te meten kan de onderzoeker komen tot verifieerbare (falsifieerbare) beweringen. Het is echter twijfelachtig of het proces van verificatie (falsificatie) aan de onderzoeker alléén kan worden overgelaten. De forumtheorie van wetenschap ontkent dit en vult het eerste antwoord op de gegeven strijdvraag met een tweede aan: ter zake deskundigen moeten met elkaar van gedachten wisselen over de geldigheid van de waarheidsclaims van een onderzoeker. Het is noodzakelijk, maar niet voldoende dat de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek intersubjectief overdraagbaar zijn. Het is óók noodzakelijk dat hun intersubjectieve overdracht feitelijk plaatsheeft. Tussen de ter zake deskundigen, tot wie overigens een ieder kan behoren, moeten interactie en communicatie dienaangaande plaatshebben en wel met inachtneming van specifieke spelregels, zoals objectiviteitsstreven, logische rederatie en eerlijkheid. Waar dat gebeurt, functioneert binnen een wetenschap het zogeheten forum; daar kunnen geverifieerde (niet weerlegde) kennis en inzichten ontstaan.

(2) In de wetenschap die zich bezighoudt met de bestudering van politieke verschijnselen — de politicologie — is weinig forumwerking aanwezig.² Over gepubliceerde onderzoeksuitkomsten en inzichten heeft in het alge-

* Hoofddlijnen van een op 4 maart 1982 gegeven gastcollege voor leden van de Sub-faculteit Psychologie van de Rijksuniversiteit te Groningen.

meen weinig of geen gedachtenwisseling plaats tussen ter zake deskundigen. Onderzoek naar het functioneren van de literatuurrubriek van *Acta Politica* leerde dat veel publikaties, waaronder proefschriften, (langdurig) onbesproken blijven, dat veel recensenten geen oordeel geven over diverse kwaliteitsaspecten van het werkstuk dat zij bespreken, en dat discussies naar aanleiding van gegeven oordelen opmerkelijk zeldzaam zijn.³ Andere herhaaldelijk waarneembare indicatoren van een gebrekkige forumwerking binnen de politicologie zijn onder meer: weigeringen van potentieel 'ter zake deskundigen' om met elkaar van gedachten te wisselen, het gebruik van discussietrucs, het vrijwel ontbreken van georganiseerde activiteiten die een forumfunctie zouden kunnen hebben, geringe tolerantie ten aanzien van kritiek, het niet-vrijgeven van onderzoeksmateriaal of van als wetenschappelijk bedoelde verslagen.

(3) De forumtheorie is een normatieve wetenschapstheorie. Zij geeft aan hoe de ultieme doelstelling van wetenschap, namelijk het formuleren van ware beweringen, het beste bereikt kan worden. Dat deze theorie veel proefondervindelijk verworven wetenschapskennis bevat ('het blijkt nu eenmaal dat er voor het forum geen alternatief bestaat') laat onverlet dat deze theorie normatief is: het empirische wetenschapsmodel, dus ook het cruciale forum daarbinnen, is een normatieve keuze. Gegeven deze normatieve status zal, als logische consequentie, er in de praktijk van een wetenschap altijd een zekere spanning bestaan tussen ideaal en werkelijkheid van forumwerking. De onder 2 genoemde en andere tekorten van de politicologie zijn, zo beschouwd, geen abnormaal verschijnsel. Zij kunnen in meerdere of mindere mate ook in alle andere disciplines voorkomen; wetenschap is en blijft mensenwerk. De indruk bestaat echter dat zij in de Nederlandse politicologie in relatief sterke mate voorkomen, méér dan in bijvoorbeeld de (macro-)economie, de (staats-)rechtswetenschap, en de psychologie. De vraag is welke bijzondere kenmerken van de Nederlandse politicologie een actieve forumwerking daarbinnen bemoeilijken.

Negen hindernissen voor het politicologische forum

(1) *De normatieve traditie.* De politicologie is de enige sociale wetenschap met een verzelfstandigd, normatief-georiënteerd deelgebied: de politieke filosofie ofwel (moderne term) de normatieve politieke theorie. Van oudsher hebben empirische analyses moeten wedijveren met normatieve; opvattingen over hoe het politieke leven in elkaar zit met opvattingen over hoe dit beter in elkaar gezet zou kunnen worden. Bij gevolg heeft het waarheids criterium bij de beslechting van verschillen van inzicht onder politicologen

nooit onverdeelde steun gehad. Het criterium is steeds omstreden geweest. Contemporaine antagonisten zijn de 'Caucus for a new political science'-beweging uit de jaren zestig en de marxistische stroming uit de jaren zeventig. Hun gemeenschappelijke credo is treffend verwoord door Christian Bay: de empirische ('behavioristische') analyse die niet normatief georiënteerd is, houdt zich bezig met 'pseudo-politics'.⁴ Het waarheids criterium is in deze visie minder relevant dan het criterium van enigerlei maatschappijverbetering.

(2) *De invloed van Brecht.* Waar het waarheids criterium omstreden is, zijn ook protagonisten actief. In de naoorlogse politicologie is een meest invloedrijke protagonist de Amerikaanse Duitser Arnold Brecht geweest.⁵ In zijn 'Political Theory' pleit hij met hartstocht voor de empirische analyse-methode, waarbij de intersubjectieve overdraagbaarheid van kennis en inzichten het ultieme criterium is. Het merkwaardige is echter dat hij dit criterium niet operationaliseert en abstract laat. Dit heeft onder veel politicologen de opvatting doen ontstaan dat 'de wetenschappelijke methode' een individualistisch onderzoeksproces inhoudt: met inachtneming van alle epistemologische, methodologische en methodisch-technische voorschriften ('de politicologische gereedschapskist') produceert men naar anderen toe overdraagbare kennis. Deze opvatting miskent de noodzakelijke follow-up: dat er ook inderdaad overdracht plaatsheeft. Niet de overdraagbaarheid, maar de succesvolle overdracht levert wetenschappelijke kennis en inzichten op.

(3) *Het weerbarstige onderzoeksveld.* Het traditionele kenobject van de politicologie is de analyse van macht of invloed in de samenleving. Dit kenobject pleegt geconcretiseerd te worden tot de analyse van invloedrijke en invloedarme personen, groepen of structuren. Processen van macht en invloed spelen zich echter gewoonlijk af in zo niet een 'black box' dan toch een 'grey box'. Invloedrijken plegen weinig open te staan voor degenen die hun feitelijke invloedspositie trachten te beschrijven en analyseren; zelfs invloedarmen blijken daar nogal eens beducht voor te zijn. Hoewel voor de meeste disciplines geldt dat de objecten en subjecten van onderzoek moeilijk toegankelijk zijn, geldt er voor de politicologie nog een extra weerstand: tussen de empirisch ingestelde onderzoekers en zijn subjecten van onderzoek bestaat in vele gevallen een tegenstelling van belangen. De onderzoekers hebben er belang bij en zijn erop uit feitelijke invloedsverhoudingen bloot te leggen; de invloedrijken en in mindere mate de invloedarmen hebben er belang bij en zijn er soms op uit die feitelijke verhoudingen te verhullen. Eventueel vergaarde feitelijke kennis en inzichten kunnen immers een invloedsmiddel zijn voor tegenstanders in de politieke arena. De politiek-actieven hebben er belang bij dat te voorkomen. In het slechtste geval trachten zij de onderzoe-

ker te misleiden met politieke mythen; in het minder slechte geval trachten zij zich voor de onderzoeker af te sluiten; in beide gevallen is het voor onderzoekers moeilijk hun onderlinge verschillen van inzichten definitief te beslechten op basis van het waarheidscriterium. Dit criterium veronderstelt immers de aanwezigheid van een minimumaantal feitelijke zekerheden. Waar het onderzoeksveld bijzonder weerbarstig is, bestaan weinig zekere kennis en inzichten en blijft de discussie tussen ter zake deskundigen vaak onvermijdelijk onzeker, vol aannames en aannemelijkheden en zonder het sluitstuk van de overtuigende consensus. Juist voor politicologen lijkt het forumidee een Tantaluskwelling te zijn: het wenkt, maar wijkt bij nadering terug.

(4) *De politieke politicologen.* Wetenschap is mensenwerk en in elk concreet onderzoek speelt onvermijdelijk ook de persoonlijke cultuur van de onderzoeker een rol, hoezeer hij dit ook tracht te vermijden en hoezeer hij in deze poging ook geholpen kan worden door een actief forum. In veel disciplines tracht de onderzoeker ook structureel afstand te bewaren tot zijn object (zoals de medische onderzoeker tot zijn patiënt) en vaak kan hij niet anders (de historicus kan niet lijfelijk terug in de tijd en de bioloog kan zich niet aansluiten bij een kudde dieren). Van oudsher — van Plato tot Machiavelli en Kissinger — zijn er echter talrijke politicologen geweest, die actief lid zijn van politieke structuren, dus van hun veld van onderzoek. Zolang dit rolgedrag strikt beperkt blijft tot de methodiek van participerende observatie of, indien niet, tenminste niet resulteert in als politicologisch aangemerkte publikaties, is er geen probleem: men opereert dan conform de wetenschappelijke methode, respectievelijk men houdt zich ver van de wetenschap. Bij veel politicologische onderzoekers die politiek actief zijn (in bijvoorbeeld een politieke partij, een pressiegroep, een adviesorgaan) treedt echter een vermenging van beide rollen en bijbehorende cultuur-sets op. Lang niet altijd wordt dit persoonlijke rolconflict opgelost ten gunste van de onderzoekersrol; de andere rol of positie besmet dan het onderzoeksproces. Wetenschap is dan niet slechts mensenwerk; het is deels politiek werk geworden. Andere 'ter zake deskundigen' worden er vervolgens mee belast om, naast de altijd wel aanwezige subjectieve elementen van een concreet onderzoek, ook nog eens de positioneel-politieke elementen te isoleren. In de politicologie draagt het forum een extra last.

(5) *De rol van leken.* Leken zijn zij die in de discussie over resultaten van wetenschappelijk onderzoek als niet (voldoende) ter zake deskundigen afvallen. Daarmee staan zij in de forumtheorie niet geheel buitenspel. Van hen wordt verwacht dat zij aandachtig toeschouwer blijven; in het bijzonder dat zij erop letten dat het wetenschapsspel correct en fair gespeeld wordt. Bij de meeste disciplines levert het onderscheid tussen leken en ter zake deskundigen weinig praktische problemen op. De meeste burgers matigen zich geen

deskundigheid aan inzake de natuurwetenschap, de rechtswetenschap, de economie, of de wiskunde. De meeste burgers hebben echter wel talrijke opvattingen over 'de politiek'. De geneigdheid om deel te nemen aan gedachtenwisselingen over politicologische onderzoeksresultaten is groot; menig politicologisch onderzoek vindt zijn weg ook naar de massamedia. De bereidheid om de eigen visie als onvoldoende ter zake deskundig te onderkennen, is gering. Het resultaat is dat, waar een politicologisch onderzoek in discussie komt, allerlei mensen met politieke opvattingen en zonder gerichtheid op het wetenschappelijke waarheidscriterium, gauw de meerstemmige boventoon voeren. Zij zijn geen aandachtig toeschouwer, maar medespeler; meer gericht op de knikkers dan op de regels van het spel. Voor forumwerking binnen de politicologie is dit weinig bevorderlijk. In de eerste rondes van de discussie, waar die plaatsheeft, moeten velen eerst ontmaskerd worden als onvoldoende ter zake deskundig, alvorens de eigenlijke forumdiscussie kan starten; dit vergt onevenredig veel energie en inzet.

(6) *Weinig tradities.* De systematische bestudering van politieke verschijnselen moge zo oud zijn als er politieke verschijnselen bestaan, maar de politicologie als universitaire discipline is inderdaad jong. Daarmee is niet gesteld dat universiteit en wetenschap identieke concepten zijn, maar wel dat momenteel een relatief groot aantal politicologische onderzoekers een universitaire status heeft. Niet alleen deze status is jong (in Nederland: na de tweede wereldoorlog), ook de statusbekleders zijn merendeels overwegend jong. Er bestaan weinig gevestigde tradities. Dat moge in bepaalde opzichten een voordeel zijn (geen besmet verleden; weinig verstarde structuren en opvattingen), maar betekent ook dat er nog weinig structuren en processen aanwezig zijn, die de forumwerking zouden kunnen stimuleren. Zelfs de forumtheorie lijkt velen nog onbekend en onbemind te zijn. Waar inhoudelijke gedachtenwisselingen wel plaatshebben, dragen zij vaak een ad hoc karakter, te danken aan een initiatief of een incident.

(7) *Hiërarchische onderwijscultuur.* Waar veel politicologen een universitaire status hebben, houden veel politicologen zich ook bezig met onderwijs. Tussen de cultuur van onderwijs en de cultuur van onderzoek bestaan echter verschillen (naast overeenkomsten). De eerste is extern door de wetgever geconditioneerd en is relatief hiërarchisch; de tweede is echter in hoge mate vrijgelaten en is naar haar aard egalitair. In het onderwijs heeft in laatste instantie de professor gelijk; in het onderzoek alleen 'het slimste jongetje van de klas' en dat kan inderdaad de student of de jongste medewerker in tijdelijke dienst zijn. De naoorlogse opbouw van de Nederlandse politicologie is in hoge mate, vanwege de universitaire connotatie, op het onderwijsdoel georiënteerd geweest. De wetgever heeft universitaire opleidingen politicologie ingesteld en niet onderzoeksinstituten; onderzoek is een afgeleid pro-

dukt. De relatief hiërarchische onderwijscultuur is de onderzoekscultuur gaan domineren. Bij intellectuele discussies verlangen en krijgen professoren het eerste en het laatste woord. Zij zien zich ook als de qualitate qua beste verdelers van onderzoeksgelden; de Haagse wens om ter zake tot een zwaartepuntenbeleid te komen is koren op hun molen. Met de bij uitstek egalitaire onderzoekscultuur hebben zij het q.q. moeilijk. Voor 'het slimste jongetje van de klas' is dit geen stimulans om zich te roeren, tenzij zijn karakter hem tot rebellie prikkelt; maar dit laatste brengt wel monologen voort, maar nog niet zonder meer communicatie.

(8) *Conflicten 1967-1977*. Twee van de drie politicologische hoofdvakopleidingen zijn in het begin van de jaren zeventig bezocht door ernstige conflicten (G.U. Amsterdam en Nijmegen; V.U. Amsterdam bleef rustig, evenals de politicologische afstudeervariant van Leiden). De conflicten beroerden zowel de verhoudingen onder stafleden als die onder studenten, alsmede die tussen stafleden en studenten. Zij consumeerden veel menselijke energie en emoties, die niet aan onderzoek besteed konden worden. Inderdaad is de wetenschappelijke produktiviteit van de meeste bij die conflicten betrokken stafleden bij benadering zero geweest; daarover viel dus ook geen forumdiscussie te voeren. Een tweede effect was dat de verschillende instellingen van politicologie en, zoveel te meer, de verschillende afdelingen of facties binnen een instelling zich als 'republieken en imperia' gingen verschansen. Men sloot de deuren en vensters naar buiten en hield de schietgaten open. Van intellectuele interactie en communicatie is op zo'n strijdtoneel geen sprake. Omdat de conflicten juist de tweede generatie van politicologische docenten geteisterd hebben, zijn hun schadelijke uitwerkingen extra groot geworden. Wat de eerste generatie (Barents, Schlichting, De Jong) opgebouwd had, was nog tamelijk fragiel en onvoldoende bestand tegen stormachtige conflicten. De tweede generatie van docenten — zowel oud als jong — was meer bezig met elkaar dan met verdere versterking van het vakgebied; stencils en brieven kwamen in de plaats van intellectueel schrijfwerk. Pas aan het eind van de jaren zeventig lijken de conflicten hun scherpste kanten te verliezen. Als het goed is, komen nu, na vijftien jaar, bij de voormalige combattanten energie en hartstocht vrij voor wetenschappelijk onderzoek, schrijfwerk en communicatie daarover; maar zal het goed gaan?

(9) *Kleinschaligheid*. Er mogen ongeveer duizend politicologen zijn afgestudeerd, maar slechts zeer weinigen van hen zijn als politicoloog wetenschappelijk produktief. De politicologische publikaties worden in Nederland bijgeschreven door een kleine groep van, naar schatting, zo'n vijftig personen. Voor het overgrote deel zijn zij op de universiteiten werkzaam. Vooral als gevolg van deze gelijksoortige rolpositie kennen zij elkaar relatief goed en ontmoeten zij elkaar herhaaldelijk in interuniversitaire verbanden.

Deze kleinschaligheid maakt dat binnen deze kring van politicologen de sociale afstanden klein zijn en de onderlinge afhankelijkheden groot. Dit bemoeilijkt een onbevangen discussie en communicatie over elkaars werkstukken. Velen oordelen niet gauw kritisch en publiekelijk over het wetenschappelijke werk van een ander, van wie men terzelfder tijd afhankelijk is voor een subsidieaanvraag of voor iets anders. De publieke oordelen die men wel geeft, krijgen gemakkelijk een complimenteuzen slotzin, zoals het onderzoek naar de boekbesprekingen in *Acta Politica* leert; voor de niet-publieke oordelen ligt dit overigens vaak anders. Een ander gevolg van de kleinschaligheid is dat het aantal ter zake deskundigen op politicologische deelgebieden zeer klein pleegt te zijn. Dit sluit niet de mogelijkheid uit om op meer algemene punten over elkaars werk van gedachten te wisselen, bijvoorbeeld aangaande de ambachtelijke kwaliteit ervan, maar het maakt wel een méér dan enkele personen omvattende, specialistische discussie onmogelijk.

Drie slotopmerkingen

(1) *Het buitenlandse forum*. Veel Nederlandse politicologen zijn relatief sterk georiënteerd op de buitenlandse politieke wetenschap. De meeste literatuur komt trouwens uit het buitenland. Maar ook in hun persoonlijke netwerken zijn de Nederlandse politicologen meer georiënteerd op buitenlandse dan op binnenlandse collegae. Men bezoekt eerder de bijeenkomsten van de ECPR dan die van de Kring. Dat kan betekenen dat, over de landsgrenzen heen, een aantal Nederlandse politicologen wel degelijk interacteert met andere 'ter zake deskundigen'. Dat is goed voor deze politicologen en wellicht voor de nog prille forumcultuur in de Nederlandse politicologie, maar het helpt niet de communicatie over Nederlandstalige politicologische publikaties, simpelweg omdat buitenlanders die niet (kunnen) lezen.

(2) *Het latente forum*. De nagenoeg afwezigheid van een manifeste forumwerking in de Nederlandse politicologie sluit niet de mogelijkheid van het bestaan van een latent forum uit. De opgetrokken barricaden rondom 'republieken en imperia' belemmeren weliswaar directe communicatie, maar zij kunnen niet verhinderen dat men 'op elkaar let'. Publikaties van de anderen worden dan wel degelijk gelezen en beoordeeld, zij het dat het oordeel niet ingebracht wordt in een communicatief systeem. Ook ergernissen, roddel, achterklap en andere produkten van menselijke karakters kunnen wel degelijk enigermate hun positieve uitwerking hebben op de kwaliteit en de kwantiteit van politicologische onderzoeken en publikaties; kritieken kan men zich aantrekken ook zonder in debat te gaan.

(3) *Het opkomende forum*. Een vakgebied dat gekenmerkt wordt door de

bovengenoemde negen punten heeft alle kansen tegen om zich een actief forum te verwerven. Men zal er niet gauw een weddenschap op afsluiten dat binnen korte tijd actieve foruminteracties ontstaan onder al degenen die in Nederland politieke verschijnselen bestuderen en daarover publiceren. Toch zijn er enkele positieve ontwikkelingen en signalen. De conflicten lijken enigszins te betijen. Het aantal politicologen neemt toe, dus de kleinschaligheid zou kunnen verminderen. Er is inmiddels een derde generatie politicologische docenten, vooral aan nieuwe en niet door het verleden besmette instellingen (Rotterdam, Enschede). De forumgedachte krijgt vaker aandacht en wellicht meer steun.⁶ De erfenis van Brecht kan verrijkt worden met de notie van 'intersubjectieve overdracht'. Het recenseren in *Acta Politica* lijkt meer onbevangen te geschieden en discussies of polemieken worden niet zoals vroeger geschuwd. In de politicologische werkplaats lijkt, kortom, niet alleen meer bedrijvigheid te ontstaan, maar ook een meer kritische aandacht en gedachtenwisseling ten aanzien van elkaars werkstukken. Daar kan forumwerking uit voortkomen. Maar veel staat nog te doen.

Noten

1. Zie verder vooral A.D. de Groot, *Academie en Forum*, Amsterdam-Meppel 1982, waarin ook eerdere beschouwingen over dit onderwerp zijn opgenomen.

2. Zie verder M.P.C.M. van Schendelen, *In de politicologische werkplaats*, Amsterdam 1981; *supplement*, Rotterdam 1983.

3. Voor onderzoeksverslag zie noot 2, blz. 21-42. Eerder verschenen in *Intermediair*, 23.06.1978 en 30.06.1978. Aldaar worden ten slotte ook aanbevelingen gedaan tot verbetering.

4. C. Bay, *Politics and Pseudopolitics*, *American Political Science Review*, 1965, blz. 39-51.

5. A. Brecht, *Political theory; foundations of twentieth-century political thought*, Princeton 1959.

6. Op 23 oktober 1981 werd door het bestuur van de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek per brief meegedeeld dat 'het bestuur . . . het besluit genomen heeft om meer dan tot nu toe te gaan optreden als forum van wetenschapsbeoefening'. Aangekondigd wordt dat '3 à 4 keer per jaar een bijeenkomst georganiseerd zal worden waarop een recent verschenen politicologische publikatie ter discussie wordt gesteld'. Afgezien van de voorbarigheid om zulk een bijeenkomst reeds op voorhand een forum te noemen en van de opvallend professorale optuiging van de eerste bijeenkomst, mag dit initiatief zeer verwelkomd worden.

Het wetenschappelijk forum: meer dan recensies alleen

H. Braat

Inleiding

'Het gehele recenserende forum lijkt uit niet veel meer te bestaan dan een weinig beargumenteerde monoloog van een enkele, politicologisch vaak weinig ervaren recensent.'¹ Deze sombere uitspraak doet M.P.C.M. van Schendelen in een artikel uit 1978 in *Intermediair*. In dat later ook in een verzameling opgenomen artikel 'Politieke wetenschap in bedrijf: Op zoek naar het recenserende forum' doet de auteur verslag van zijn onderzoek naar het feitelijk functioneren van het wetenschappelijk forum in de Nederlandse politicologie. Daartoe werd een inhoudsanalyse uitgevoerd op alle 113 recensies over Nederlandse politicologische publikaties die verschenen in *Acta Politica* vanaf het verschijningsjaar 1965 tot en met 1975.

Mijn notitie is bedoeld als waarschuwing tegen het generaliseren van uitspraken over alleen recensies tot uitspraken over het hele politicologische forum. Van Schendelen heeft deze fout wel gemaakt. Ik zal trachten aan te tonen dat Van Schendelen een te beperkt forumbegrip hanteert en, bovendien, dat het recenserende forum niet eens de belangrijkste arena van het wetenschappelijk forum is.

De volgende weg wordt door mij bewandeld. Eerst bespreek ik Van Schendelaars opvattingen over het forum, welke vervolgens aan mijn kritiek onderworpen worden. Deze kritiek vloeit voort uit mijn definitie van het forum, die ook gepresenteerd wordt. Ter afsluiting geef ik suggesties hoe het politicologische forum in Nederland beter beschreven en geanalyseerd kan worden. Hoewel deze notitie als onderwerp het politicologische forum in Nederland heeft, zijn mijn opmerkingen te generaliseren naar het hele wetenschappelijke forum in zowel de sociale als natuurwetenschappen.

Het forum

In 'Politieke wetenschap in bedrijf' zegt Van Schendelen over het forum: